Univerzita Hradec Králové
Přírodovědecká fakulta
Katedra Informatiky

Počítače v primární a preprimární edukaci
Bakalářská práce

Autor: Vendula Lenhartová
Studijní program: B 1801 Infomatika
Studijní obor: Informatika se zaměřením na vzdělávání
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: PhDr. Michal Musílek, Ph.D.

Hradec Králové srpen 2015

Prohlášení:
Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem v seznamu použité literatury uvedla všechny prameny, z kterých jsem vycházela.

V Hradci Králové dne 17. 8. 2015 Vendula Lenhartová

Poděkování:
Ráda bych poděkovala za podporu při psaní bakalářské práce, cenné rady a zapůjčení odborné literatury panu PhDr. Michalu Musílkovi, Ph.D.

„Tajemství úspěchu v životě není dělat, co se nám líbí, ale nalézt zalíbení v tom co děláme.“

T.A.Edison

Anotace

LENHARTOVÁ, V. *Počítače v primární a preprimární edukaci.* Hradec Králové, 2015. Bakalářská práce na Přírodovědecké fakultě Univerzity Hradec Králové. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Michal Musílek, Ph.D. 36 s.

Cílem teoretické části práce je zmapovat možnosti využívání počítačů v primární a preprimární edukaci na základě rešerše českých i zahraničních publikací, včetně online zdrojů. Při zpracování teoretické části práce bude použita rešešně kompilační metoda. Cílem empirické části práce je zmapování skutečného stavu využívání počítačů ve výchově a vzdělávání na několika vybraných mateřských nebo základních školách a posouzení schopností dětí předškolního a mladšího školního věku k využití počítače jako nástroje učení a rozvoje vlastních schopností. Pro výzkum v rámci praktické části budou využity dvě vzájemně se doplňující metody. Metoda dotazníkového šetření a metoda nestandardizovaného zúčastněného pozorování.

Klíčová slova

primární edukace, preprimární edukace, počítač, ICT

Annotation

LENHARTOVÁ, V. *Computers in Primary and Pre-primary Education*. Hradec Králové, 2015. Bachelor Thesis at Faculty of Science University of Hradec Králové. Thesis Supervisor PhDr. Michal Musílek, Ph.D. 36 p.

The aim of theoretical part of the thesis is to explore possibilities of using computers in primary and pre-primary education based on recherche of Czech and foreign publications, including online resources. When processing the theoretical part will be used recherche and compilation method. The aim of the empirical part of the thesis is to analyze the actual state of the use of computers in education for a few selected kindergartens or elementary schools and assess the ability of preschool and school age to use the computer as a tool for learning and developing their own skills. For research in the practical part will be used two complementary methods. The method questionnaires and method of non-standardized participating observation.

Keywords

primary education, preprimary education, computer, ICT

Obsah

Úvod ... 8
1 Preprimární edukace ... 9
1.1 Časový rozvrh, třídy žáků a místa výuky ... 9
1.2 Preprimární edukace a státní informační politika ve vzdělávání ... 9
1.3 Obsah vzdělávání ... 10
1.4 KidSmart Early Learning Programme ... 10
1.4.1 Klady a zápory ... 11
2 Primární edukace ... 12
2.1 Obsah vzdělávání ... 12
3 Informační a komunikační technologie ... 13
3.1 Informační gramotnost ... 13
3.2 Státní informační politika ve vzdělávání ... 14
3.2.1 Primární edukace a státní informační politika ve vzdělávání ... 14
3.2.2 Rámcový vzdělávací program (RVP) ... 15
4 Primární edukace a ICT ... 16
4.1 Školní klima a ICT ... 17
4.1.1 Podnětné vlivy: ... 17
4.1.2 Negativní vlivy: ... 17
4.2 Využití počítačů ve výuce ... 17
4.2.1 Vývoj informačních technologií ve výuce ... 18
4.2.2 Výukové programy ... 19
4.3 Problematika výuky vybraných témat ICT pro učitele 1. stupně ZŠ ... 19
4.3.1 Informace ... 19
4.3.2 Informační zdroje ... 20
4.4 Internet do škol ... 21
4.5 Notebooky učitelům a učitelkám ... 21
4.6 ICT ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) ... 21
5 Kyberšikana ... 23
5.1 Co vede děti k kyberšikaně ... 23
5.1.1 Neetiketa ... 23
5.2 Definice kyberšikany ... 24
6 Praktická část ... 25

6.1 Něco málo o MŠ Štítného, Kroměříž 25
6.2 Mateřská škola Rataje 27
6.3 Srovnání MŠ Štítného a MŠ Rataje 29
6.3 Základní škola Rataje 29
6.4 Základní škola Zachar Albertova 31
6.5 Srovnání ZŠ Rataje a ZŠ Zachar 34
7 Závěr 35
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 36

Úvod

Téma práce jsem si zvolila, protože jsem chtěla smysluplně využít možnost přístupu do vzdělávacích institucí pro děti předškolního a mladšího školního věku a protože mne zajímá jejich vztah k počítači jako vzdělávací pomůcce. Dalším důvodem je společenská potřeba zmapovat komplexně dnešní situaci předškolních dětí ve vztahu k jejich trávení času u počítače. Toto téma je důležité, jelikož počítače jsou jedním z nejvýznamnějších nástrojů nejen ve výuce, a tak ovlivňují, ať chceme, či nechceme, výchovu dnešních dětí.

Cílem teoretické části je, na základě rešerše českých i zahraničních publikací, včetně online zdrojů, vysvětlit základní pojmy, jako jsou primární a preprimární edukace, a dát je do souvislosti s činiteli, které působí na výuku a ovlivňují situaci v primárním a preprimárním vzdělávání v České republice. Pro doplnění komplexního pohledu provedu rozhovory, jimž chci zjistit, jak se na počítače ve školství dívají učitelé.

Cílem praktické části práce je zmapovat využívání počítačů ve vybraných mateřských a základních školách, s důrazem na nasazení ve výuce. Pro porovnán provedu rozhovory s dvěma učitelkami v mateřských školách, z nichž v mají děti k dispozici počítač a ve druhé nemají. Obdobné rozhovory povedu také na základní škole, seznámím se s názory vyučujících a jejich znalostmi a dovednostmi v oblasti počítačů ve vzdělávání. Poté provedu drobný rozhovor s dětmi.

1 Preprimární edukace

Preprimární edukací se rozumí vzdělávání dětí v mateřské škole. Toto vzdělávání má dlouhou národní tradici. Je určeno dětem od 3 do 6 let, mateřskou školu ovšem navštěvují i dětí staršího věku, které mají odkad povinné školní docházky, výjimečně se setkáváme i s dětmi mladšími. Docházka není povinná, ovšem podle průzkumu, který proběhl v roce 2008/2009, navštěvuje mateřskou školu 76,5 % tříletých, 89,4 % čtyřletých a 92,8 % pětiletých dětí. Aktuálně probíhají politické diskuse k návrhu povinného preprimárního vzdělávání rok před zahájením povinné školní docházky.
Hlavním cílem preprimární edukace je rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, na rozvoji zdravého, citového, rozumového, a tělesném rozvoji jedince. Další rozvoj schopností a osvojení základních pravidel chování, mezilidských vztahů a životních hodnot. Vzdělání v mateřské škole vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vyšších stupni vzdělávání, pomáhá vyrovnávat individuality mezi jednotlivými dětmi před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem, které vyžadují speciální vzdělávací potřeby.
Vzdělávání v mateřské škole se řídí školským zákonem, vyhláškou č. 214/2012 Sb. o předškolním vzdělávání a dalšími vyhláškami. Mateřské školy jsou většinou samostatné právní subjekty, většinou jsou zřizovány obcí nebo tzv. svazky obcí. Preprimární vzdělávání je financováno v ČR zřizovatelem, výjimkou, která je financována ze státního rozpočtu, jsou mzdy pedagogických pracovníků a pomůcky, které slouží pro vzdělání. (MŠMT, 2009)

1.1 Časový rozvrh, třídy žáků a místa výuky

Preprimární vzdělávání probíhá většinou po celý školní rok, tj. od 1. září až 31. srpna. Proto jsou mateřské školy zřizovány jako instituce celodenní péče. Třídy v mateřské škole lze zřizovat podle věkových úrovní, dále podle přizpůsobivosti a pokročilosti, pak se jedná se o tzv. homogenní skupiny, nebo se může jednat o tzv. heterogení skupiny – které navštěvují děti různého věku s různou pokročilostí vývoje. (MŠMT,2009)

1.2 Preprimární edukace a státní informační politika ve vzdělávání

V České republice bylo ve školním roce 1998/1999 celkem 6270 mateřských škol. Současné vybavení mateřských škol prostředky ICT je na zanedbatelné úrovni. Je proto nutné aby se v oblasti seznamování s ICT výrazněji rozvinula spolupráce mateřských škol a dalších školských institucí jako jsou knihovny. Přípravu učitelek mateřských škol na potřeby vzdělávání v oblasti Informačních technologií je nutné zahájit co nejdříve (MŠMT, 2009)

1.3 Obsah vzdělávání

Od roku 2004, kdy byl vydán ministerstvem školství Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV), je povinna na základě tohoto vzdělávacího programu vypracovat každá mateřská škola vlastní školním vzdělávacím program a řídit se jím.
RVP PV je členěn do několika vzdělávacích oblastí.:

- Dítě a jeho tělo
- Dítě a jeho psychika (jazyk a řeč, poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace a sebepojetí, city a vůle)
- Dítě a ten druhý
- Dítě a společnost
- Dítě a svět

Hlavními složkami tohoto programu jsou dále pohyb a spontánní dětské hry. Mezi důležitou složku patří rozvoj osobnosti, kterou v mateřské škole podporují literární, mravní a uměleckou výchovou dle individuálních potřeb jedince. Důležitou součástí daného režimu je pravidelnost, spánek a pobyt venku. Školní vzdělávací program dále uvádí jaké přístupy, metody a formy pro dané vzdělávání používá. (MŠMT, 2009)

V preprimárním vzdělávání se rozšiřují nabídky programů např. o cizí jazyky, plavání, umělecké činnosti, atd. Na základě dohody mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a firmou IBM se některé mateřské školy zúčastňují od roku 2002 programu pro zavádění počítačů do škol (KidSmart Early Learning Programme). (MŠMT, 2009)

1.4 KidSmart Early Learning Programme

Jedná se o projekt firmy IBM, která se snaží rozšířit počítačovou gramotnost dětí. Tento projekt je v České republice realizován od roku 2002, tento projekt již běží v 57 zemích po celém světě. V České republice projekt probíhá na základě dohody mezi MŠMT a IBM. V následujícím roce projektu, dodala firma IBM do mateřských škol 22 počítačů. (Kocourek, 2008)
Program Kidsmart Early Learning Programme je k dispozici v devíti jazycích včetně češtiny, využívají jej přes 2,5 milionů dětí. Software Information Industry Association (SIIA) získal cenu v roce 2005 Codie Award za nejlépe distribuované počítačové řešení.
Zařazení mateřských škol do tohoto programu probíhá na základě daných kritérií, jednou z podmínek je i účast zástupců z mateřské školy na proškolení k tomuto programu a získání základů práce na PC. (Kocourek, 2008)
Tento program je určen pro děti ve věku 3- 7 let cílem tohoto programu je naučit dětí a rodiče zdravému přístupu k informačním technologiím a hravou formou podporovat počítačovou gramotnost. Počítače jsou vybaveny speciálními softwa-

rovým programy, které napomáhají rozvíjet znalost jazyka, matematiky a humanitních oborů. Počítačový program je jednoduchý na ovládání je zde kladen důraz na rozvoj dítěte a jeho individualitu. Děti musí hledat vždy kreativní řešení, pokud k programu usednou, úkoly se systematicky neopakují. Děti program učí základům matematiky a logiky, naučí se určovat čas a prostorové představivosti, přírodovědu. Počítačové pracoviště je ergonomicky přizpůsobeno dětem, splňuje všechny psychohygienické normy. Pracoviště tvoří barevný plastový domeček, ve kterém je umístěn počítač i veškerá další technika a sedátko pro dvě děti. Nachází se zde i dětská myš. (Kocourek, 2008)

1.4.1 Klady a zápory

Paní Dana Moravcová, ředitelka MŠ Čtyřlístek se pokusila o hodnocení aplikace KidSmart. Přišla na to, že děti se o program zajímají, úkoly jim pomáhají v jejich rozvoji a úkoly jsou podle ni sestaveny tak, že respektují jednotlivé potřeby dětí předškolního věku. (Kocourek,2008)
Jako hlavní klad vidí paní Moravcová, že zadaná témata korespondují s požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Je zde také velmi snadná a jednoduchá obsluha, jelikož dítě nedokáže zacílit kurzor do jednoho bodu i přesto plně koresponduje se zadáním úkolů. Navíc program nabízí širokou škálu možností a řešení že dítě není schopno při řešení vědět kam kliknout, aby bylo úspěšné. Dále se zde neopakují stejné fráze při hodnocení dětí.
Jako každý program i tento se setkává se zápory. Za jednu z negativních věcí považuje paní ředitelka tzv. hlasovou modulaci dabérů, kdy dabéři napodobují hlas dítěte nebo zvířete, když nemá odpovídající barvu hlasu. Kriticky také hodnotí některé výrazy, které jsou doslovným překladem z angličtiny. Přikláněla by se výrazům, které jsou v češtině běžně užívané. (Kocourek, 2008)

2 Primární edukace

Primární edukací se rozumí vzdělávání žáků základních škol. Lze rozdělit na dvě části na primární a nižší sekundární vzdělávání. Účastí v tomto vzdělávacím cyklu plní žáci povinnou školní docházku. Základní školu navštěvují žáci ve věku od 6-15 let. Základní vzdělávání navazuje na preprimární edukaci a na výchovu v rodině. Žákům má primární vzdělávání utvářet a seznámit se s klíčovými kompetencemi a poskytnout spolehlivý základ pro každodenní situace v běžném životě. Poskytování základního vzdělávání se řídí školským zákonem platným od 1. 1. 2005 a novelou vyhlášky č. 48/2005 Sb., který přešel na upravenou novelizační vyhlášku č. 256/2012 Sb.
Povinná školní docházka od září roku 1996/1997 činí 9 let. Základní škola má dva stupně 1. -5. ročník, tedy primární vzdělávání a druhý stupeň 6. -9. ročník, tedy nižší sekundární vzdělání. Základní škola může být spojena se školou mateřskou. Vzdělávání ve veřejných a státních školách je bezplatné. Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího roku. Letní prázdniny jsou v červenci a srpnu. (MŠMT, 2009)

2.1 Obsah vzdělávání

Školský zákon platný od roku 2005 stanovil dvoustupňovou strukturu vzdělávání. Vzdělávací rámcové programy vymezují cíle, formu délku a obsah vzdělávání. V souladu s rámcovými vzdělávacím programy vydává ředitel školy školní vzdělávací program. Za klíčové kompetence jsou podle RVP ZV považovány: (MŠMT, 2009)

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.

RVP ZV vymezuje devět základních vzdělávacích oblastí, které doplňují průřezová témata. Informační a komunikační technologie jsou na 1. stupni také vyučovány – mají minimálně jednohodinovou časovou dotaci, na druhém stupni je časová dotace stejná, tedy také minimálně 1 hodina týdně v libovolném z ročníků.

3 Informační a komunikační technologie

Informační a komunikační technologie (ICT z anglického Information and Communication Technology) je velmi používaný pojem, který zahrnuje veškerou práci s informacemi a komunikací. Původně tento pojem vycházel z pojmu informační technologie, který jak uvádí Chráska (2004), nezahrnuje jen počítače, ale patří, jsem i řada jiného: psaní a tisk knih, rádio, televize, osobní počítače, tablety, telefon, video, audiovizuální technika, elektronická pošta, kopírování tiskovin, publikační systémy, apod.
Informační technologie, jak uvádí Stofoová (2001), lze rozlišovat v užším a v širším slova smyslu. V užším slova syslu lze chápat informační technologie jako přenos informací, sběr, metody zpracování, uchovávání, vyhodnocování, ověřování a distribuce v považované kvalitě a formě. V širším slova smyslu lze chápat informační technologie jako technologie, které zahrnují technické a programové prostředky, které zabezpečují přenos informací. Mezi hlavní zástupce moderních informačních technologií patří osobní počítač, Internet a mobilní telefon.
Podle posledního průzkumu, který provedl ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD ve druhé polovině roku 2010, vlastní více než 2,4 milionů domácností osobní počítač, více než 2,3 milionů mělo přístup k Internetu. V domácnostech kde žijí děti do 16 let, je výrazně větší pravděpodobnost, že mají osobní počítač, než v domácnostech bez dětí (85% versus 50%), podobně je tomu i u internetu (80% versus 47%). Domácnosti, které nevlastí přístup k internetu uvádějí jako hlavní důvod, že jej nepotřebují nebo nechtějí, pro 22% domácností jsou hlavní překážkou přístupu k internetu finanční možnosti rodiny. Mezi nejpoužívanější komunikační technologie mezi jednotlivci patří mobilní telefon, ten vlastní 91% mužů a 85% žen. (Český statistický úřad, 2010)

3.1 Informační gramotnost

Moderní pojetí významu slova gramotnost neznamená jen číst a psát, spíše představuje konkrétní dovednosti nebo schopnosti. Informační gramotnost chápeme jako schopnost využívat moderní informační technologie a prostředky. Podle Chrásky (2004) obsahuje informační gramotnost zejména tyto schopnosti:

- rozpoznat, kdy jsou informace potřebné,
- lokalizovat různé zdroje, obsahující potřebné informace,
- najít v těchto zdrojích potřebné informace,
- umět kriticky zhodnotit zdroje,
- použít získané informace k řešení problémů,
- efektivně zprostředkovat informace jiným lidem v různých podobách a to nejen v přímém styku, ale i prostřednictvím různých informačních technologií.

Z pohledu pedagoga je důležité, jakým způsobem je informační gramotnost definována v dokumentu Státní informační politika ve vzdělávání (2000). Jedná se zejména o tyto schopnosti a dovednosti:

- schopnost používat počítač a jeho periferie jako pracovní nástroj propsaní textů, provádění matematických operací, zvládnutí kancelářských systémů, schopnost vytisknout připravené nebo získané texty,
- schopnost pochopit strukturu textu, vytvořit jednoduchý dokument,
- schopnost používat počítač zapojený do počítačové sítě,
- schopnost orientovat se ve vlastním výpočetním systému,
- schopnost pracovat se soubory, uchování dat, základy práce s operačním systémem,
- schopnost vyhledávání a filtrování informací,
- schopnost orientace v různých formách předložených informací a schopností vybrat a využít informace k řešení konkrétních problémů.

V souvislosti s informační gramotností se vyskytuje i termín počítačová gramotnost. Průcha (2003) uvádí, že počítačová gramotnost obsahuje zejména soubory:

- návyků nutných k obsluze počítače,
- vědomostí o možnostech a mezích počítačů i programování pro počítače,
- dovedností vhodně řešit úlohu a řešit ji pomocí počítače,
- pozitivních postojů, očekávání a hodnot souvisejících s počítači.

Absolventi primárního vzdělávaní musí být alespoň minimálně informačně gramotní včetně základů práce s internetem.

3.2 Státní informační politika ve vzdělávání

Časem začali běžní uživatele využívat počítačové systémy také v jiných než matematicko-přírodovědných oborech, tím se otevřela cesta i do každodenních činností na základních školách. I proto schválila vláda České republiky v roce 2000 dokument Státní informační politika ve vzdělávání.

Koncepce se zaměřila zejména na dva základní okruhy:

- zpřístupnění informačních a komunikačních technologií všem, kteří procházejí vzdělávací soustavou,
- vytvoření rámce, který umožní začlenění informačních technologií do vzdělávání na všech stupních a za účelem zvyšování informační gramotnosti. (MŠMT, 2009)

3.2.1 Primární edukace a státní informační politika ve vzdělávání

V české republice bylo ve školním roce 1998/1999 celkem 4976 základních škol. Stavem vybavenosti ICT na základních školách se zabýval mezinárodní výzkum SITES (Second Information Technology in Education Study), který za ČR zpracovával Ústav pro informace ve vzdělávání. SITES sledoval požadované položky na vzorku 650 základních a středních škol. Z výsledků tohoto výzkumu vyplynulo, že

základní školy jsou, co se týče vybavenosti velmi špatně. Velmi nepříznivá je také situace připojení k Internetu. Proto je nutné na tomto vývoji zapracovat aby edukace mohla probíhat bez problémů. (MŠMT, 2009)

3.2.2 Rámcový vzdělávací program (RVP)

Pokud se zaměříme na souvislost učitelů a ICT je nutné zmínit definice, které jsou uvedeny v RVP ZV 2007 a také v koncepci státní informační politiky ve vzdělávání (2000), které definuji přístupy ke specifikům využití informačních technologií ve školním prostředí. V souvislosti s jednotlivými vzdělávacími oblastmi uvádí RVP ZV (2007) mimo jiné:

- informační a komunikační technologie jako prostředkem k prohloubení informací vedoucích k poznávání mezi národy a kultury,
- umožnují komunikovat s využitím celosvětové sítě a tím přispívat k multikulturnosti a toleranci,
- umožňují handicapovaným využívat informačního a kulturního bohatství i komunikační možnosti celosvětové sítě.

Výuka ICT se poprvé v kurikulárním dokumentu objevuje jako vzdělávací oblast, která se přímo dotýká výuky na 1. stupni. RVP ZV(2007) uvádí, že cílem této vzdělávací oblasti je vést žáka k:

- poznání úlohy informací a informačních činností a k využívání moderních informačních technologií,
- porozumění toku informací, počínaje jejich vznikem, uložením na médium, přenosem, zpracováním, vyhledáváním a praktickým využitím,
- schopností formulovat svůj požadavek a využívat při interakci s počítačem algoritmické myšlení,
- porovnání informací a poznatků- z většího množství alternativních informačních zdrojů, a tím k dosahování větší věrohodnosti vyhledávání informací,
- využívání výpočetní techniky, aplikačního i výukového softwaru ke zvýšení efektivnosti své učební činnosti a racionálnější organizaci práce,
- respektování práv k duševnímu vlastnictví při využívání softwaru,
- zaujetí odpovědného, etického přístupu k nevhodným obsahům vyskytujícím se na Internetu či jiných médiích,
- šetrné práce s výpočetní technikou. (Maněnová, 2009)

4 Primární edukace a ICT

Podle RVP ZV (2007) je cílem, základního vzdělávání pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout všeobecný základ všeobecného vzdělání. Vzdělávací oblast Informační a komunikační technologie má umožnit dosáhnout všem žákům informační gramotnosti. Vzhledem k důležitosti práce s výpočetní technikou a práce s informacemi byla tato oblast zařazena jako povinná součást základního vzdělání od 1. stupně základních škol. Minimální časová dotace je 1 hodina na 1. stupni, s tím že se výuka může rozšířit, k čemuž lze na 1. stupni využít část z celkem 14 disponibilních hodin.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Informační a komunikační technologie pro 1. stupeň (RVP, ZV,2007)

a) Základy práce s počítačem:

Očekávané výstupy:

Žák:

- využívá základní standartní funkce počítače a jeho nejběžnější periferie,
- respektuje pravidla běžné práce s hardwarem a softwarem a postupuje poučeně v případě jejich závady,
- chrání data před poškozením, ztrátou a zničením.

Učivo:

- základní pojmy informační činnosti – informace, informační zdroje, informační instituce, funkce a popis počítače a přídavných zařízení,
- operační systémy a jejich základní funkce,
- seznámení s formáty souborů (doc, gif),
- multimediální využití počítače,
- jednoduchá údržba počítače, postupy při běžných problémech s hardwarem a softwarem,
- zásady bezpečnosti práce a prevence zdravotních rizik spojených s dlouhodobým užíváním výpočetní techniky.

b) Vyhledávání informací a komunikace

Očekávané výstupy:

Žák:

- při vyhledávání informací na internetu používá jednoduché a vhodné cesty,
- vyhledává informace na portálech, v knihovnách a databázích,
- komunikuje pomocí internetu či běžných komunikačních prostředků.

Učivo:

- společenský tok informací,
- metody a nástroje vyhledávání informací,
- formulace požadavků při vyhledávání na internetu.

c) Zpracování a využití informací

Očekávané výstupy:

Žák:

- pracuje s textem a obrázkem v textovém grafickém editoru.

Učivo:

- základní funkce textového a grafického editoru.

4.1 Školní klima a ICT

Mezi hlavní priority reformy v České republice patří využívání ICT a také rozvoj informační gramotnosti. ICT není jen samostatný předmět, také se jedná o nástroj, který umožnuje získávání informací, zpracování informací a řešení problémů ve všech předmětech. Škola si tvoří svůj ICT plán, většina škol jej zasazuje do Školních vzdělávacích programů. Jelikož Česká školní inspekce hodnotí v každé výroční zprávě využívání ICT ve výuce. Ve výroční zprávě za školní rok 2007/2008 je hodnocen i vliv ICT na školní klima. Výsledkem jsou i ucelené vlivy ICT na školní klima a to jak podnětné, tak negativní: (Maněnová, 2009)

4.1.1 Podnětné vlivy:

- prestiž školy se zvyšuje se zvyšující se úrovní materiálně-technického vybavení,
- zavedení moderních ICT přispívá k zodpovědnějšímu přístupu žáků i učitelů k majetku, ke školnímu prostředí,
- mimo školu je práce na PC individuální škola přispívá k socializaci této individualizované činnosti na PC.

4.1.2 Negativní vlivy:

- možnosti školy z hlediska ICT neodpovídají možnostem, které má žák k dispozici doma,
- často vynikají generační rozdíly mezi učiteli a žáky, učitelé nemají dovednosti a dostatečné znalosti v práci s ICT, jsou si nejistí, a tedy nepřirozeně zdůrazňují svoji autoritu,
- využití ICT může být i kontraproduktivní, pokud s ICT pracujeme neuváženě.

4.2 Využití počítačů ve výuce

Co se týče využití počítačů ve výuce lze říci, že se odehrávají ve dvou oblastech, jak uvádí Chráska (2004):

- výuka o počítači – jedná se o technické a programové vybavení, s tím související obsluhou. Počítač je v takovém případě objekt výuky.
- výuka s počítači – patří, jsem všechny možnosti, jakými lze počítač využít při výuce, jako pomůcku pro práci žáka i učitele.

Počítače jsou dnes ve výuce používány zcela běžně a plní řadu funkcí – např. přímé řízení výuky, učení prostřednictvím nebo pomocí počítače, ověřování získaných vědomostí, vyhodnocování výsledků výuky,…

Informatiku jako vědní disciplínu odlišujeme od jejich aplikací. Jedním z hlavních pojmů aplikované informatiky je pojem informační technologie, které můžeme chápat jako standardizované postupy automatizovaného zpracování informací. Informační technologie však nebývají pouze počítačové, patří, jsem i jiné způsoby tvorby, získávání, výměny a zpracování informací (Chráska, 2004). Informační technologie umožňují výměnu, uchování a další zpracování informací.

4.2.1 Vývoj informačních technologií ve výuce

Informační technologie se nejprve začali využívat na vysokých školách – nejčastěji v oborech související s výpočetní technikou a informatikou. Až později začali pronikat do oborů vysokoškolského, středoškolského a později na základní školy. Důležitým, mezníkem ve vývoji se stalo, období kdy se počítače zjednodušili a dali se používat i v domácnostech a byli tak přístupné pro běžného uživatele. Až na konci 70. let 20 stol začaly počítače pronikat do škol, pomalu se jim také přizpůsobovali učitelé a žáci. Počítačů ve škole bylo omezené množství, tím pádem se okolo počítačů pohybovali pouze v omezeném množství vedoucí pracovníci škol, učitelé, především ti co měli vystudovaný obor informatika. Až časem začali na školách vznikat zájmové kroužky typu výpočetní technika, programování, …
Proces zavádění informačních technologií do vzdělávání probíhal ve světě ve třech etapách:

- Automating – počítače jsou používány zejména učiteli a to především k testování žáků. Žáci se ve vyučovacích předmětech typu informatika a programování učí o algoritmech a automatizaci a vyvíjejí počítačové programy.
- Information – počítačové systémy slouží ve výuce k simulaci a modelování. Učitel používá počítač k přípravě učebních materiálů, žáci ke zpracování dat a řešení problémů nejen z oblasti techniky, matematiky a dalších přírodních věd, ale také z oborů humanitních.
- Communication – v současnosti roste význam rychlého přístupu k neobyčejně velkému množství informací a učení s využitím počítačových sítí. (Chráska, 2004)

V mnoha zemích se počítače používají ve většině vyučovacích předmětů a žáci s nimi pracují, zvládají obsluhu počítačů. Nelze ovšem říci, že záleží pouze na vybavení a možnostech příslušné školy, ale především na znalostech a schopnostech učitelů, kteří předávají informační technologie svým žákům. V rámci projektu SIPVZ (2000) absolvovali učitelé středních a základních škol počítačová školení dvou úrovní (základní Z, nástavbové P). Toto školení není uznáváno mezinárodně, pouze v rámci České republiky. Učitelé mohou absolvovat i školení na mezinárodní úrovni. Mezi nejznámější standardy pro uznávání ICT ve vzdělávání patří zejména: (Maněnová, 2009)

- European Pedagogical ICT Licence (EPICT),
- Europen Computer Driving Licence (ECDL)
- Computer Literacy and Information Technology (CLAIT)

- ICT Competency Standarts fo Teachers (ICT-CST)

V minulosti probíhalo testování převážně s tématikou ICT zaměřena na znalost konkrétních technologií, např. psaní textu- MS Word. V poslední době se však testování hned z několika důvodu mění: (Maněnová, 2009)

- na trhu se objevuje řada kvalitních alternativních programů, navíc některé programy jsou zcela zdarma, což zvyšuje popularitu ve školství,
- snahou evropské unie je, aby informační a počítačová gramotnost nebyla spojována s konkrétními programy,
- hlavním cílem je aby konkrétní člověk získal obecné znalosti a dovednosti, které bude schopen využívat.

4.2.2 Výukové programy

Pokud se zaměříme na konkrétní programy, které se používají při výuce, měli by plnit alespoň jednu z následujících didaktických funkcí:

- motivaci,
- expozici učiva,
- fixaci osvojených vědomostí a dovedností,
- kontrolu úrovně osvojených vědomostí a dovedností.

Nabídka výukových programů je široká a můžeme vybírat z řady programů:

- pro procvičování látky,
- simulační programy,
- didaktické hry,
- elektronické učebnice a encyklopedie,
- interaktivní učebnice. (Maněnová, 2009)

4.3 Problematika výuky vybraných témat ICT pro učitele 1. stupně ZŠ

V rámcovém vzdělávacím program pro základní vzdělávání jsou tedy Informační a komunikační technologie povinnou vzdělávací oblastí již od 1. stupně ZŠ. Z toho tedy vyplívají větší nároky na učitele 1. stupně. Je tedy důležité upřesnit základní pojmy informační činnosti: (Maněnová, 2009)

4.3.1 Informace

Vychází z latinského Informatio které původně znamená vtištění formy či tvaru, utváření. Slovo se ovšem spíše používalo metaforicky pro „utváření mysli“ – učení a vzdělávání – odtud dalším významovým posunem mohlo znamenat i sdělení, zprávu (Maněnová, 2009)

Informace plní svou roli, pokud se jimi někdo zaobírá. Pokud máme knihu v knihovně, která je zdrojem informací, ale nečteme, ji jsou pro nás tyto informace tzv. mrtvé, pokud v knize ale začneme číst má kniha pro nás informační hodnotu. To samé je, pokud víme nějaké sdělení, nesdělí je jej někomu jinému nebo ho

k něčemu nevyužijeme, naše znalost neexistuje. Je tedy nutné se o informace podělit a sdílet je s ostatními. (Maněnová, 2009)

4.3.2 Informační zdroje

Obecně dělíme informační zdroje do třech typu: primární, sekundární a terciální. Mezi základní informační zdroje patří:

- knihovny,
- katalogy OPAC (Online Public Acess Catalogue – jedná se o elektronický informační zdroj),
- databáze,
- normy,
- patenty.

Velké množství informací je možné (a v dnešní době samozřejmé) získat na Internetu, kde existují neveřejné a veřejné informační zdroje. Veřejné informační zdroje jsou zdroje, které jsou volně přístupné, jedná se zejména o knihovní katalogy, elektronické knihy, elektronické časopisy, apod. Neveřejné informační zdroje jsou přístupné na internetu jen po zadání hesla, zaplacení poplatku nebo uzavření smlouvy. Jsou to například plné texty elektronických knih, komerční databáze, atd. (Maněnová, 2009)

Je velmi důležité, aby si jak žáci, tak učitelé uvědomili, že na Internetu se vyskytují různé informace. Proto je nutné k těmto informacím přistupovat kriticky Zvláště mladí lidé si informace, neověřují a zdá se, že skoro všechny informace čerpají na Internetu. Maněnová (2009), uvádí klady a zápory informací získaných na internetu.

Klady:

- informace jsou rychle a pohodlně přístupné,
- vyhledávací nástroje umožňují vyhledávat podle sekcí nebo klíčových slov,
- informace je možné tisknout a kopírovat.

Zápory:

- mnohé z veřejných informací jsou anonymní,
- mnohé z veřejných informací nejsou aktuální,
- mnohé z www stránek nejsou stabilní,
- při používání vyhledávacích nástrojů informací často dostaneme mnoho informací mezi nimi i ty nerelevantní,
- přístupnost závisí na stavu sítě i dalších technických prostředků.

Informační instituce:

- knihovny,
- významné oborové instituce,
- databázová centra,
- producenti dat,
- institut státní správy (Maněnová, 2009).

4.4 Internet do škol

Cílem programu s názvem Konektivita je plošná realizace zavedení internetového připojení do škol hlavně jako zdroje veřejného a dostupného přístupu k informacím Jedná se o všechny základní a střední školy v České republice s podporou dostanou školy, které prokážou, že mají lepší výsledky v oblasti ICT a Internet využívají více při výuce.
Program Konektivita počítá především s využitím technologie ADSL, případně bezdrátového připojení. (MŠMT, 2013)

4.5 Notebooky učitelům a učitelkám

Dá se říci, že pedagogičtí pracovníci nepracují pouze z prostředí školy, ale také z prostředí domova Ne však všichni učitelé, kteří zapojují do výuky informační a komunikační technologie, mají doma i odpovídající vybavení, proto MŠMT chce, aby notebooky měli vyučující i doma. Jedná se o spolufinancování vybavení pro vyučujícího, tito vyučující musí ovšem projevit snahu o zapojení ICT ve své výuce a jsou ochotni se v této oblasti dále vzdělávat. (MŠMT, 2013)

4.6 ICT ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Jako speciální kapitolu lze chápat vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, pomocí ICT. ICT mohou výrazně pomoci při odstraňování překážek, které brání zapojit se osobám se zdravotním postižením plně a účinně do společnosti, a to rovnoprávně na úrovni s ostatními. ICT jsou zde využívány v tzv. asistivních technologiích, které pomáhají osobám se zdravotním postižením kompenzovat oslabení ať již fyzických nebo psychických funkcí. V oblasti ICT je vývoj velmi rychlý, každým rokem se setkáváme s novými produkty. Jednu z nejvýznamnějších technologických inovací v oblasti ICT je dotykové ovládání osobních počítačů, jedná se především o tzv. tablety či chytré telefony. Ovládání mnohých aplikací se tímto krokem velmi zjednodušilo, klasická myš a klávesnice nejsou již potřeba, což usnadňuje např. vyhledávání na internetu, psaní krátkých textů, práci s obrázky…
Cílem využívání ICT ve vzdělávání žáků se SVP je zlepšení jejich znalostí a dovedností a dosažení takových výsledků vzdělávání, kterých nelze dosáhnou použitím běžných metod. ICT mohou být využívány jako:

- kompenzační pomůcka konkrétního zdravotního postižení (např. počítač s hlasovým výstupem pro nevidomé),
- jako plnohodnotný pracovní nástroj,
- jako nástroj sociální komunikace.

Všeobecně je žádoucí, aby byli moderní ICT ve zdělávání žáků se SVP, využívány co nejefektivněji. Je také důležité, aby školy byly vybaveny moderními technologiemi. (Pešat, 2014)

5 Kyberšikana

Položme si otázku, co vůbec v dnešní době znamená pro mládež a děti slovo technologie. Nové technologie znamenají pro většinu lidí především být tzv. „ online“, pokud se tedy stanou terčem kyberšikany, měli by přerušit veškerou komunikaci online, což pro ně není zrovna lehké. Pokud tak učiní, jsou zpravidla vyloučeni ze sociálního kontaktu s druhými, proto se tzv. kyberšikana velmi těžko poznává.

5.1 Co vede děti k kyberšikaně

Děti a dospívající touží po komunikaci a sdílení svých pocitů, zážitků, kontaktů se svými vrstevníky. Jedná se o normální vývoj, jedná se tedy o dlouhé diskuse v online světě, jako jsou komunikace přes ICQ, Skype, Facebook, chat, přeposílání hudby, fotek, … (Černá, 2013)
Na internetu se často děti prezentují tak, jak chtějí, neuvědomují si možné negativní důsledky, je tedy důležité dětem vtloukat do hlavy tzv. netiketu
Netiketa – jedná se o to, jak opravdu komunikovat na internetu, původně jen prostřednictvím e-mailu. V dnešní době by netiketu a její pravidla měli žáci znát a učitelé by je vést k jejich důslednému používání, čím se dá předejít kyberšikaně. (Černá, 2013)

5.1.1 Neetiketa

Jedná se o soubor pravidel, jimiž by se měl každý uživatel internetu řídit:

- nezapomínej, že na druhém konci jsou lidé a ne počítač; to, co napíšeš do počítače, bys možná nikdy nikomu do očí neřekl,
- běžná pravidla slušnosti, které se člověk naučí v životě, platí i na internetu; co je nevhodné v běžném životě, je nevhodné i na internetu,
- pokud si píšeš s cizincem, zjisti, s kým si píšeš, na internetu potkáš lidi z celého světa a v každé zemi platí jiná morálka; co je dovolené na americkém chatu, nemusí být dovolené na arabském internetu; platí to zejména o všech podobných tématech, jako jsou politika, náboženství, intimní věci a podobné záležitosti,
- ber ohled na druhé; ne každý má tak dobré internetové připojení jako ty,
- i když píšeš bez diakritiky, snaž se psát srozumitelně; ať ten, komu píšeš, ví, že ti na něm záleží,
- nezasílej žádné lži a polopravdy ani soukromé informace o někom druhém,
- pomáhej v diskuzi, když má někdo nějaký problém; pokud znáš odpověď tak mu odpověz; příště jiný člověk pomůže tobě,
- nezneužívej svou moc nebo své vědomosti;
- odpouštěj ostatním chyby, i ty je děláš; nevysmívej se druhým a nenadávej jim,
- nešiř hoaxy, zahlcují internet, pokud ti přijde hoax, slušně upozorni jeho uživatele, že je takové chování nevhodné,

- nerozesílej spam a reklamu,
- neporušuj autorská práva. (Černá, 2013)

5.2 Definice kyberšikany

Kyberšikana je úzce spjata s tradiční šikanou, sdílí proto její základní rysy a projevy. V online světě to ovšem nabývá poněkud jiné formy.
Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet, nebo mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Často zmiňovaným kritériem pro identifikaci kyberšikany je fakt, že oběť vnímá to, co se děje jako nepříjemné a ubližující. (Černá, 2013)
Základní prvky kyberšikany:

- děje se prostřednictvím elektronických médií,
- opakovanost,
- záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka,
- mocenská nerovnováha,
- oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující.

Projevy kyberšikany:

- vydávání se za někoho jiného (jinak také impersonace) a krádež hesla,
- vyloučení a ostrakizace,
- flaming (prudká hádka mezi dvěma nebo více uživateli virtuálního komunikačního prostředí),
- kyberharasment (cyberharassment jedná se o opakované zasílání eroticky či sexuálně laděných zpráv agresorem, oběť je vnímá jako nepříjemné),
- kyberstalking (opakované zasílání zpráv obsahující výhružky, útočná a zastrašující sdělení, vydírání),
- pomlouvání,
- odhalení a podvádění. (Černá, 2013)

Média a šíření kyberšikany – v závislosti na tom, jaké médium agresor pro své útoky využívá, se také liší jejich podoba:

- sociální sítě (social networking sites – SNS),
- online interakativní hry,
- webové stránky,
- instatnt messaging (IM) a zprávy (SMS a MMS),
- blogy,
- elektronická pošta,
- chatovací místnost,
- internetové ankety, dotazníky. (Černá, 2013)

6 Praktická část

V praktické části mé práce zkoumám, jak ICT působí na děti a žáky. Pro získání odpovídajících informací jsem provedla rozhovor s učiteli a jednotlivými žáky.
Pro srovnání mateřských škol jsem zvolila MŠ Štítného, Kroměříž, která využívá při práci s dětmi předškolního věku počítač, a MŠ Rataje, která počítač nenabízí. Nejprve jsem provedla rozhovor s paní učitelkou MŠ Štítného, Kroměříž Michaelou Kulíškovou a poté s paní učitelkou MŠ Rataje Janou Hruškovou

6.1 Něco málo o MŠ Štítného, Kroměříž

Mateřská škola je umístěna v klidné části města Kroměříž. Provoz této mateřské školy byl zahájen již v lednu v roce 1991, jedná se trojtřídní mateřskou školu podporující zdraví, která se velmi zabývá prevencí dětských úrazů. Prevenci neboli předcházení chápe jako cílenou činnost, která vychází z poznání, a jejímž smyslem je zabránit, aby se úraz stal. Mateřská škola Štítného, Kroměříž nabízí počítač pro vzdělávání dětí ve třídě předškoláků.

MŠ Štítného, Kroměříž, rozhovor s paní učitelkou Michaelou Kulíškovou.
Mohla bych Vás požádat o krátké informace o vaší osobě a vaší pedagogické praxi?

Dobrý den, mé jméno je Michaela Kulíškovou, pracuji jako učitelka v MŠ Štítného, kde jsem nastoupila po maturitě na střední pedagogické škole v Kroměříži, kterou jsem úspěšně absolvovala v roce 2012, obor předškolní a mimoškolní pedagogika. Když mi bylo nabídnuto místo učitelky, neváhala jsem a ihned nastoupila, děti mám velmi ráda, snažím se s nimi pracovat a rozvíjet je, myslím si, že je také velmi důležité rozvíjet komunikaci a spolupráci s rodiči. Pracuji ve třídě Berušky, jedná se o homogenní třídu, tedy dětí přibližně stejného školního věku. V naší třídě je celkem 26 dětí, především předškoláků, nebo dětí, které dostali odklad povinné školní docházky.

Jak jste na tom s ovládáním počítače vy sama? Rozumíte mu, máte pocit, že umíte pracovat s programy?

Počítač využívám, tak jako každý mladý člověk, spíše ke komunikaci na sociálních sítích, brouzdání po internetu, naposledy jsem na něm pracovala na střední škole. Já sama se nepovažuji za nějakého znalce počítače.

Myslíte si, že jsou počítače v MŠ potřeba?

Dle mého názoru má počítač v MŠ tak jako ostatní věci své místo, na druhou stranu dříve počítače vůbec v MŠ nebyly a děti vyrostly bez problému. Tato otázka se mi zdá velmi sporná.

Jak často využívají děti počítač v MŠ? Mají nějaké vyhraněné hodiny?

Tak často jak jim to s kolegyní dovolíme. Jedná se o to, že počítač narušuje denní činnost, kterou děláme. Většinou jej dětem povolíme až po odpoledním odpočinku, kdy si děti samovolně hrají, tak jim umožníme i vzdělávat se prostřednictvím PC. V rámci denních činností PC nepovolujeme.

Co na počítači dělají děti nejčastěji?

Nyní poslední tři měsíce „frčí" různá zvířátka, o která se děti starají, jedná se o hru s názvy „My talking cat, my little ponny, my dog Tom",… tyto hry jsou všechny jednoho typu. Musíte obstarat to dané zvířátko, aby přežilo, pokud má hlad, bliká mu nad hlavou nůž a vidlička, pokud má chuť si hrát dělá, že je nešťastné, pokud je potřeba jej umýt, bliká mu u hlavy sprcha. Skoro všechny tyto typy her jsou spíše obrázkového charakteru, kdy děti rozvíjí, že se mají o zvíře postarat.
Dalším hrou, která se často hraje, je spojování teček různé barvy, tato hra rozvíjí u dětí dovednost rozlišovat tvary a barvy.
Poté máme v PC hry pro předškoláky, tedy hry, které ukazují na jedné straně číslovku a na druhé počet koleček. Děti je musí spojit.
V rámci programu ochrany zdraví nabízíme také interaktivní hru, která děti učí co je špatné (čeho by se měli vyvarovat) a co je dobré. Například je zde v rámci programu zdravé jídlo interaktivní hra, v které děti mají na výběr, zda jsi, dá panáček na svačinu jablko, nebo bonbóny, podle toho co děti vyberou, panáček reaguje. Pokud vyberou jablko, panáček se usměje a je šťastný, pokud vyberou bonbóny panáček je smutný a dětem ukáže, co se s ním stane, že časem přibere.
V rámci programu zdravý chrup je tady také hra, kdy děti panáčkovi musí nachystat kartáček, pastu na zuby, kelímek na vypláchnutí a pak mu čistí zuby.

Pomáháte jim v jejich činnosti na počítači?

Pokud děti potřebují poradit, ráda jim pomůžu, popřípadě je navedu správným směrem, je také nutné stát u dětí když hrají na počítači, jinak se strkají a předbíhají tak jako děti. I proto tyto hry umožnujeme spíše za odměnu.

Myslíte si, že se děti pomocí počítače rozvíjí?

V dnešní domě určitě ano, některé hry mi připadnou šité přímo na míru pro rozvoj předškolní výchovy.

Máte pocit, že je počítač „žrout času"?

U nás v MŠ je to asi tak, když to dětem dovolíme, hrají na počítači a učí se, ovšem nesmí se to přehánět, každé dítě maximálně 5 minut.

Mají hry, které děti hrají edukační charakter? Jaký?

Některé hry rozvíjí starost o druhé, jak se děti starají o svou hladovou kočku, tak se poté starají jeden o druhého, hodně dětí má doma například mladšího sourozence, o které se pak doma „starají" tyto hry také určitě rozvíjí kreativitu a fantazii… pokud i v MŠ si děti malují tak hodně z nich kreslí kočičky, které mají připomínat tu kočku, o kterou se v počítači starají. Vyloženě edukační charakter pak mají hry, v kterých se spojují jednotlivé tečky s číslicí či rozlišování barev.

***Otázky na děti v MŠ Štítného,* (20 dětí.)**
Kolik z vás má doma počítač? 17 ano, 3 ne.
Jak často můžete k počítači, doma? každý den 12, za odměnu 4, vůbec 1
Mají rodiče notebook, tablet, mobilní telefon, na kterém vám umožnují hrát hry?
14 ano mají a umožnují 3 mají a neumožňují.
Kolik z vás má doma hru My talking cat? 15 ano, 2 ne

6.2 Mateřská škola Rataje

Mateřská škola Rataje byla zřízena jako mateřská škola, pro obce Popovice, Rataje a Sobělice. Mateřská škola v dnešní podobě funguje od roku 1991, společně se základní školou. V roce 2013 prošla velkou úpravou a byla přistavěna druhá část mateřské školy, která navýšila kapacitu na 44 dětí. V dnešní době má dvě třídy. Třídu Berušek, kterou navštěvuje 18 dětí a třídu Sluníčka, kterou navštěvují děti předškolního věku, kde je 26 dětí. Tato mateřská škola nemá počítač pro činnost dětí.

Rozhovor s paní učitelkou Janou Hruškovou
Mohla bych Vás požádat o krátké informace o vaší osobě a vaší pedagogické praxi?
Jmenuji se Jana Hruškovou, Jsem šťastně vdaná, narodila jsem se roku 1975, mám 3 děti. Vystudovala jsem Střední pedagogickou školu v Kroměříži, obor Předškolní a mimoškolní pedagogika. Po ukončení střední školy, jsem učila v několika mateřských školách, buď jako zástup na mateřské dovolené nebo na dobu určitou (většinou 1 rok) nyní už 2 rokem pracuji v Mateřské škole v Ratajích, dálkově studuji již druhým rokem Univerzitu Tomáše Bati.

Jak jste na tom s ovládáním počítače vy sama? Rozumíte mu, máte pocit, že umíte pracovat s programy?

Jsem již starší ročník, na střední škole jsme počítače měli pouze jako zájmový kroužek. Doma mám tablet, na tom pracuji, spíše brouzdám po internetu. Počítačům skoro vůbec nerozumím. Nebojím se přiznat, že práce s jakýmikoliv programy je pro mě cizí. Na vysoké škole jsme měli jeden semestr počítače, ale skoro vůbec jsem nepochopila, o čem je řeč, jsem ráda, že zápočet byl pouze za docházku a nemuseli jsme prokazovat žádné schopnosti.

Myslíte si, že jsou počítače v MŠ potřeba?

No, já osobně nechápu, co by na tom měli děti dělat, my v mateřské škole nemáme počítač a ani by mě nenapadlo paní ředitelku o počítač žádat. Ve všech mateřských školách, kde jsem pracovala, nikdy počítač neměli. Myslím, že počítač nepatří do mateřských škol, stačí, že virtuální realita na děti působí ze všech stran.

Co na počítači podle vás dělají děti nejčastěji?

Podle mého názoru, hrají různé hry, které nemají moc smysl. Děti si asi sami nezapnou, žádnou hru, která by je vzdělávala. Já sama si myslím, že pokud se dětem dostane do ruky tablet, notebook či počítač, hrají zde různé hry,

Myslíte si, že se děti pomocí PC rozvíjí?

Já si myslím, že jak se to vezme, pokud tam dělají věci, které jsou vhodné jejich věku, mají dozor, popřípadě pomocnou ruku v rodičích, je velmi pravděpodobné, že ano. Pokud děti zde hrají hry, i malé děti si umí zapnout různé nevhodné filmy či střílečky, tak samozřejmě je to špatně.

Máte pocit, že je počítač „žrout času"?

Ano, tento pocit mám, vidím to i u svých dětí. Místo aby děti byly venku na hřišti, píšou si na sociálních sítích. Nebo místo toho aby někde byli včas, napíšou sms nebo zavolají a řeknou, že nestíhají. To my bychom museli do nejbližší telefonní budky, nebo později zavolat někomu přes pevnou linku, že se zdržíme, a ten člověk už by byl na cestě, takže by nám to stejně nevzal. Myslím, že dnešní společnost je celkově velmi ovlivněna masmédii.

Otázky na děti v MŠ Rataje, (ve školce bylo 21 dětí)
Kolik z vás má doma počítač? ano 20, ne 1.
Jak často můžete k počítači, doma?
každý den 10, za odměnu 9, výjimečně 1, vůbec 1
Mají rodiče notebook, tablet, mobilní telefon, na kterém vám umožnují hrát hry?
19 ano mají a umožnují 2 mají a neumožňují
Kolik z vás má doma hru my talking cat? 14 ano, 7 ne

6.3 Srovnání MŠ Štítného a MŠ Rataje

Jak můžeme vidět, děti v MŠ Štítného mohou v odpoledních hodinách trávit čas na počítač a hrát zde hry, rozvíjet se, paní učitelka jim ráda poradí, pomůže.
Je vidět, že děti jsou v každodenním kontaktu s počítači, umí na něm základní funkce, spustit hry, i když neumí číst.
Děti v MŠ Rataje nemají k dispozici v mateřské škole počítač, i přesto jsou rozvíjeni jinak než na počítači, malují si, chodí ven a učitelky je vychovávají podle RVPPV
Jak lze vidět i přesto jsou na tom děti stejně jako děti v MŠ Štítného, umí pracovat a i obsluhovat základní funkce počítače či tabletu.

6.3 Základní škola Rataje

Něco málo o základní škole.
Základní škola byla znovu obnovena ve školním roce 1991/1992. Je základní školou pro obec Rataje, Popovice, Sobělice. Jedná se o školu malotřídní, tedy některé třídy jsou zde spojeny, záleží na daném školním roku. V letošním roce je samostatně první třída, druhá a třetí třída je spojena a čtvrtá třída je spojena s třídou pátou. Základní školu navštěvuje v letošním školním roce 2014/2015 42 žáků. Také je zde možnost využít družiny, která je v provozu každý den do 16:00 hod.

Rozhovor s paní Mgr. Lenkou Lachendrovou
Mohla bych Vás požádat o krátké informace o vaší osobě a vaší pedagogické praxi?

Jmenuji se Lenka Lachendrová, je mi 49 let, mám dvě děti. Jsem absolventkou Univerzity Palackého v Olomouci, mám vystudovaný obor Učitelství pro 1. stupeň základní školy. V ZŠ Rataje, pracuji od roku 1999. Předtím jsem, učila na ZŠ Komenského v Kroměříži. Hlavním důvodem proč jsem přešla, bylo to, že naše škola je malotřídní, což znamená, že je učení mnohem složitější, rozložení učiva a samotná příprava musí být mnohem více propracovaná, je se vším více práce a jsou na nás kladeny větší nároky, ale mě to baví. V letošním roce vyučují prvňáčky a jako bonus vyučuji jednu hodinu týdně výpočetní techniky v páté třídě (kolegyně je starší ročník a počítačům nerozumí). Naše škola také nabízí zájmový kroužek informatiky, který také vedu, tento kroužek probíhá jednou týdně a jsou zde děti od 1. do 5. třídy.

Jak jste na tom s ovládáním počítače vy sama? Rozumíte mu, máte pocit, že umíte pracovat s programy?

Myslím, že počítač je můj „kamarád“. Vždy mě zajímali různé technické obory od matematiky, přes fyziku až k počítačům. Neříkám, že umím programovat, ale zá-

kladní funkce dnes a denně zvládám, navíc doma vlastním tablet a pracovní notebook, pomáhám také kolegyním v případě potřeby. Navíc si myslím, že dnešní doba to žádá, mé děti umí samozřejmě s počítačem pracovat lépe. Vzhledem k tomu, že mám syna v Kanadě, situace mě donutila naučit se pracovat s novými programy a poznávat nové funkce a možnosti, které dnešní moderní technologie nabízí.

Vedete počítačový kroužek, jak jste se zmínila? Je o něj velký zájem?

Ano vedu, o počítačový kroužek je velký zájem. V naší počítačové učebně je pouze 9 počítačů. Proto je počet omezený na 18 účastníků, což když se nažene do tak malé učebny, už tak se nemůžeme hýbat. Žáci sedí po dvou. Nejvíce mají zájem kluci a to především z čtvrtého a pátého ročníku.

Co učíte děti v počítačovém kroužku?

Jelikož je počítačový kroužek jednou týdně jen hodinu a jsou zde velké věkové rozdíly, nabízím žákům, co by chtěli znát, menší žáci se učí malovat v programu malování, vysvětluji také žákům slova, která úzce souvisí s práci na počítači, starší žáci si pak vytváří složky a soubory, dokonce ti šikovnější zvládají triviální prezentace. Zásadně nepouštím děti na internet, to by podle mě nemělo cenu.

Myslíte si, že děti jsou v kontaktu s PC každý den?

Nemyslím si, ale vím to. Jsem přesvědčená, že jsou obklopeni moderními technologiemi, až to někdy není zdravé. Děti si již neumí hrát „venku“.

Myslíte si, že žáci na 1. stupni ZŠ se stýkají s kyberšikanou?

No ono ani tak nezáleží, jak jsou žáci staří, myslím si, že kyberšikana je pravděpodobnější než klasická šikana, a jak jsem se zmínila, děti jsou děti a neví, co si můžu dovolit umísťovat na internet, rodiče jsou často velmi zaměstnaní a mají skoro žádnou kontrolu a o tom co děti na počítači dělají. Pokud je žák v něčem slabý, neoblíbený, ostatní žáci jsou schopni ho podle mého názoru šikanovat či kyberšikanovat. Já sama s tím zkušenosti nemám, ale má kolegyně na předchozí škole kde učila, se s tím setkala v páté třídě.

Učíte žáky jak se správně chovat na internetu v rámci počítačového kroužku?

Snažím se jim vštěpovat nějaká základní pravidla, ale je to pro ně jen odpolední kroužek, mám pocit, že některé děti to berou vážně, některé ne. Snažím se jim říkat a vysvětlovat proč by neměli psát o sobě informace, dávat různé fotky a ukazuji a vysvětluji jim to na příkladech.

Jak vidíte vývoj českého školství z hlediska moderních technologií? Myslíte, že děti se místo učit psát budou učit pracovat na počítačích a tabletech?

Můj názor je na to rozporuplný, je těžké, když vidíte předškolní dítě, které umí perfektně ovládat tablet a mobilní telefon, naťuká do klávesnice již naučené znaky, kterými dá pokyn, co chce vyhledat, jakou chce pohádku, vybere si díla přitom, neumí číst ani psát. Dle mě je to vše o výchově, měli bychom dětem vysvětlovat, že existují moderní technologie a především rodiče by měli děti seznámit s klady a zápory.
Určitě bych dětem nedovolovala nosit do školy tablety, jelikož se tím podle mého názoru ukazuje jakási prestiž a finanční možnosti dané rodiny.
Na prvním stupni základní školy by se děti měly naučit především psát a číst, počítače ovládají sice dnešní dobu, ale ne natolik aby je měl každý.

Otázky na žáky ZŠ Rataje 5. třída (10 žáků)
Baví Vás počítače? 9 ano 1 ne
Kolik z Vás navštěvuje počítačový kroužek? 6 ano, 4 ne
Máte doma počítač, tablet nebo notebook? 10 ano, 0 ne
Dovolí Vám rodiče nosit tablet, notebook do školy? 8 ano, 2 ne
Co děláte na počítači nejčastěji doma? 7 surfuje na sociálních sítích, 3 hraje hry,
Vyhledáváte zde nějaké informace do školy? 5 ano, 5 ne

6.4 Základní škola Zachar Albertova

Něco málo o základní škole.
Základní škola Zachar, Kroměříž je úplnou školou s 1. až 9. postupným ročníkem a nachází se na rozsáhlém sídlišti v Kroměříži, které zásobuje školu většinou žáků. Základní škola nabízí 19 tříd, 15 odborných pracoven, pavilonem tělovýchovným a školní jídelnu, součástí školy je také moderní arboretum a sportovní areál. Na 1. stupni jsou třídy s hracím koutkem.
Základní filozofií školy je vytvořit příjemné a bezpečné místo, kde učitel, žák a rodič jsou partnery, kde má každé dítě právo se vzdělávat podle svých individuálních potřeb a možností. Rozvíjíme u dětí tvořivost, odpovědnost, toleranci a schopnosti komunikace, tak aby dítě bylo schopné ovlivňovat budoucnost a najít si své vlastní místo ve společnosti.

Rozhovor s panem Ing. Janem Bartoněm
Mohla bych Vás požádat o krátké informace o vaší osobě a vaší pedagogické praxi?

Dobrý den, nejprve něco málo o mé osobě. Mám 39 let, dvě dcery a vystudované Gymnázium Kroměříž a Střední pedagogickou školu v Kroměříži. Na střední škole jsem také potkal svoji budoucí manželku, která šla pracovat jako asistent pedagoga nevidomému chlapci na základní školu Zachar. Když jsem se dozvěděl před 12 lety, že ZŠ Zachar hledá člověka, který by jim pomohl s počítači, neváhal jsem a na tuto

školu nastoupil jako správce školní sítě. Později mne paní ředitelka požádala, zda bych nechtěl vyučovat výpočetní techniku, dodělal jsem si vysokou školu a stal se tak Ing. Nyní již 6 let vyučuji na této škole výpočetní techniku, všechny třídy na druhém stupni i 5. třídu na stupni prvním, navíc se starám dále o počítačové sítě, jsem správcem počítačové sítě, opravářem, seřizovačem počítačů v jedné osobě. Vedu také počítačový kroužek, jak na prvním, tak na druhém stupni. Dále vedu programování pro začátečníky, což je kroužek pro 9. ročníky.
Naše škola kromě počítačové učebny, v které se nachází 16 a počítačů s velmi kvalitní výbavou a LCD displejem, na 1. stupni nabízí také tzv. hrací koutky, v kterých se nachází stůl s počítačem, kam například v době přestávek mají děti přístup, počítače se také nachází ve školních družinách.

Jak jste na tom s ovládáním počítače vy sám? Rozumíte mu, máte pocit, že umíte pracovat s programy?

Myslím si, že po absolvování vysoké školy technického směru, jsem byl nabitý informacemi, zajímal se o nové programy a rozuměl jim. Nyní v každodenní rutině, jsem rád, že si oddělám svoje, něco děti přiučím, něco opravím a jdu domů. Jelikož je na trhu mnoho nových programů není možné je znát všechny.
Myslím si, že s těmi programy, s kterými potřebuji pracovat, pracuji na velmi dobré úrovni.

Vedete počítačový kroužek? Je o něj velký zájem? Jaké další aktivity v rámci vašeho povolání vykonáváte? Co děti učíte v počítačovém kroužku?

Vedu počítačový kroužek na druhém stupni, kde je o něj velký zájem a nazývá se počítačové praktikum. Na 1. stupni vedu počítačové kroužky dva, jelikož jsme se dohodli, že jej rozdělíme a to zvlášť pro 1.-3. třídu a zvlášť pro třídu 4. a 5.
Mladší počítačový kroužek, který navštěvuje celkem 15 dětí, je jednou týdně a probíráme zde úplné základy, čemu se na počítači vyhnout, jak počítač zapnout, co je to počítač, …
Se staršími žáky také pracujeme s pojmem informační gramotnost, kdy se snažím žákům vysvětlit co je to informační gramotnost, jak se chovat v rámci počítače a jak pracovat s informacemi. Žáci také samostatně pracují na počítačích.
Navíc jsem správce počítačové sítě.

Pomáháte kolegům a kolegyním?

Pokud nějaký kolega či kolegyně požádají o radu či pomoc rád jim pomůžu. Také jednou ročně (většinou na začátku školního roku) pořádáme seminář, který vedu a probíráme zde základní počítačovou a informační gramotnost, jak s počítači pracovat v odborných učebnách, jak zadávat prostřednictvím programu Bakaláře známky na internet, jak posílat věci do síťové tiskárny a kopírovat,… Pokud vím, rád poradím.

Dovolujete dětem v hodině či počítačového kroužku chodit na internet?

Ano dovoluji, ale až po splnění povinností. Pokud někteří žáci mají již hotovo a čekají na ostatní, tak jim to dovoluji. Ovšem je to většinou 5 minut před koncem hodiny. Jelikož má hodina má vždy jasný průběh, zopakujeme, co jsme dělali minule, probereme, co žáci neporozuměli, probereme nové učivo, zadám práci na procvičení učiva, popřípadě zadám nějakou práci na doma, pokud žáci chtějí tak na ni mohou pracovat ihned, poté nám zbývá cca 5 minut, v kterých mohou žáci jít na internet.

Myslíte si, že děti jsou v kontaktu s PC každý den?

Děti jsou v kontaktu s počítačem každý den, jelikož jejich rodiče nad nimi nemají takový dozor. Rodiče kolikrát ani neví, co děti na počítači dělají.

Myslíte si, že žáci na 1. stupni ZŠ se setkají s kyberšikanou?

Myslím si, že problém všeobecně se šikanou je problémem dnešní moderní doby, jelikož žáci občas bývají zákeřní a, pokud mají nějakou zlobu či problém, na věku zde nezáleží.

Učíte žáky jak se správně chovat na internetu? A jak předejít kyberšikaně?

Snažím se žákům ukazovat praktické příklady, jak to dopadne, když budou na internet umísťovat svoje fotografie, názory a osobní informace. Většina žáků páté třídy má založený profil na sociálních sítích, což není rozhodně dobře. Probíráme s žáky také problém pornografie, které stránky nenavštěvovat (ve škole jsou samozřejmě zablokované), ukazuji jim jak je snadné v dnešní době někoho „najít" na internetu, snažím se jim vysvětlovat, jak se mají chovat, jak komunikovat.

Jak vidíte vývoj českého školství z hlediska moderních technologií? Myslíte, že děti se místo učit psát budou učit pracovat na počítačích a tabletech?

Myslím si, že se české školství vyvíjí dobrým směrem, začíná se klást důraz na individualitu dětí. Děti již v dnešní době nosí do školy tablety či notebooky, zakázat jim to nemůžete. Jen občas vidím, jak se žáci předvádí, že ten má na tabletu to a ten zase to. To si myslím, že není dobře.

Otázky na žáky ZŠ Zachar: 5. třída (23 žáků)
Baví Vás počítače? 18 ano, 5 ne
Kolik z Vás navštěvuje počítačový kroužek? 12 ano, 11 ne
Máte doma počítač, tablet nebo notebook? 22 ano, 1 ne
Dovolí Vám rodiče nosit tablet, notebook do školy?

15 ano, 6 ne, 2 nemají doma tablet, notebook
Co děláte na počítači nejčastěji doma?
14 surfuje na sociálních sítích, 6 hraje hry, 3 nechodí na počítač
Vyhledáváte zde nějaké informace do školy? ano 12, ne 11

6.5 Srovnání ZŠ Rataje a ZŠ Zachar

Na obou školách v páté třídě probíhá výuka v rámci výpočetní techniky, na prvním stupni mají alespoň počítačové kroužky, o které je velký zájem.
Na ZŠ Zachar navíc je pan učitel zároveň správcem počítačové sítě, školí své kolegy a mají lepší výbavu počítačové učebny.
ZŠ Rataje dává výuce v rámci výpočetní techniky mnohem větší volnost žákům. Jelikož se jedná o malotřídní školu, není zde taková vybavenost jako na ZŠ Zachar.

7 Závěr

Cílem této bakalářské práce, bylo zmapovat situaci v mateřské škole s počítačem a bez počítače. Zjistit, jak moc děti v mateřské škole počítač využívají, mají-li ho k dispozici. Myslím, že můžeme konstatovat, že využívají a to především k hraní různých her.

Druhým hlavním cílem bylo zjistit pomocí rešerší, jak je na tom české školství, seznámit se se základní organizací, strukturou a objasnit základní pojmy.

Používání počítačů v mateřské škole je velmi individuální, předškolní děti se sice o počítače zajímají, ovšem v rozumné míře, zatímco jejich rodiče mnohdy ani netuší, jak jsou jejich děti zdatné v ovládání počítačů. V mateřské škole, v které měli počítač pro práci dětí k dispozici, děti využívaly počítač především pro hraní her, a to po předchozím dovolení učitelek, popřípadě za odměnu.

Práce s počítači na prvním stupni základní škole láká žáky mnohem více, především chlapce. Stačí si všimnout toho, jaký je zájem o různé počítačové kroužky, které školy nabízejí. Samozřejmostí je také přístup učitele jako partnera, velmi záleží na kvalitních znalostech učitele.

V mnoha případech, můžeme říci, že děti na základní škole na 1. stupni se s kyberšikanou většinou nesetkávají. Tento problém vzniká ve většině případů až v pozdějším věku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CHRÁSKA, M. *Informační technologie ve škole*. In. Kropáč, j. A KOL. Didaktika technických předmětů. Olomouc: Pedagogická fakulta UP, 2004. ISBN 80-244-0848-1.

PRŮCHA J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. 2003. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

STOFFOVÁ, V. a kol. *Informatika, informačné technologie a výpočtová technika*. Terminologický výkladový slovník. Nitra: Fakulta porodných vied UKF, 2001 ISBN 80-8050-450-4.

MANĚNOVÁ, M. a kol. I*CT a učitel 1. stupně základní školy.* 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2009, ISBN 978-80-251-2802-2

PEŠAT, P. GYBAS, V. *ICT ve vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami.* In PSYCHOLOGICA XLII. Univerzita Komenského: Bratislava, 2014, s. 417-424. ISBN 978-80-89322-16-9.

ČERNÁ, A. a kol. *Kyberšikana,* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4577-0.

Český statistický úřad. *Kolik domácností v ČR má počítač a internet.* (online). 2010. 19.1.2012 (cit. 15. 4. 2015).Dostupný WWW:
https://www.czso.cz/csu/czso/kolik_domacnosti_v_cr_ma_pocitac_a_internet

KOCOUREK, J. *Zvyšování počítačové gramotnosti dětí díky projektu IBM KidSmart.* (online). 2008., 3.11.2008,(cit. 12. 4. 2015).
Dostupný z WWW: http://www.itbiz.cz/ibm-projekt-kidsmart

MŠMT, ČR. *ICT ve vzdělávání, Konektivita.* (online) 2013-2015. (cit. 15. 4. 2015). Dostupný WWW: http://www.msmt.cz/ict/konektivita

MŠMT, ČR. *Systém vzdělávání v ČR.* online) 2009-2010 cit. (10. 4. 2015) Dostupný z WWW: http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr